

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Saludo

1 ¹Yũ, Pablo cawāmecucu, Dios yũre cū cabeserique jūgori Jesucristo yaye quetire cū caquetibūjurotjoricu, apóstol* yũ añiña ati cartare caquetibūjwoajoũ. Mũjãã, Efeso macã macããna Dios yarã, bairi tunu Jesucristo mena catũgoñatutuarãrẽ mũjãã yũ quetibūjũ woajoya ati carta mena. ²Bairi cañijūgoro atore bairo mũjããrẽ ñiña: Marĩ Pacu Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mũjãã na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūãrẽ na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones espirituales en Cristo

³Dios puame cañuu caroú majũ niñami. Marĩ Quetiupau Jesús pacu ñumajũcõãñami. Caroare marĩ jowĩ. Jesucristo yarã marĩ caãnoi, umurecõo macããjẽ tocãnacã wãmerẽ marĩ jowĩ caroare. ⁴Tirũmũpu, ati umurecõore cū caãtiparo jūgoyepua, merẽ marĩrẽ masĩ yerijãñupĩ Dios. Marĩ cañipeere merẽ masĩ yerijãñupĩ. Bairo masĩrĩ yua, marĩ beseyupi. “Yũ yarã majũ na ãnio joroque na yũ átigu,” ĩ tũgoñanupĩ Dios marĩ cabaapeere. Carorije cawapa cūgoenarẽ bairo na ãmarõ ĩ, marĩ cūjūgoyupi.

⁵Bairo marĩrẽ mairĩ, caroaro marĩ

cañipeere cūjūgoyupi. “Yũ pũnaarẽ bairo na ãnio joroque na yũ átigu,” ĩ tũgoñajūgoyupi. “Yũ macũ popiye cū cabaapee jūgori bairo na yũ átigu, yũ cabojūgoricarore bairo yua,” ĩ tũgoña jūgoyeticūjūgoyupi. ⁶Bairo bairi marĩ puame nocãrõ majũ caroaro marĩrẽ cū caãtiere tũgoñarĩ yua, cū marĩ basapeoya. Cū macũ mena macããna marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Bairi cū marĩ basapeonucũña. ⁷Bairo marĩrẽ butioro mairĩ, cū macũ cū cariarique jūgori marĩ netõõñupĩ. Tie jūgori roro marĩ caãtie wapare marĩ masiriyobojayupi. ⁸Caroaro majũ marĩ iñoñupĩ Dios marĩrẽ cū camairĩjẽrẽ. Marĩ catũgoñarĩjẽ, bairi marĩ camasipee cūãrẽ nipetirijere marĩ joyupi. ⁹⁻¹⁰Mai, atie tirũmũpu macããna camasã na camasĩtãjẽrẽ ãme roquere marĩ masĩõ joroque átiyami. Caroaro cariape cū caãtiipeere marĩ masĩõñami. Atie ñiña cū caãtiipee: Jĩcã rũmu Dios cū cabeserica rũmu caetaro cū macũ Jesucristore carotimasĩpeticõãũrẽ bairo cū jogumi. Jesús puame nipetiro ati yepa macããna cūãrẽ, jõbui umurecõo macããna cūãrẽ, cacatirã nipetirore na rotimasĩpeti peyocõãgũmi yua, Dios cū cabeserica rũmu caetaro. Bairoa ñiña cariape cū caãtiipee yua.

¹¹Jãã, judío majã, Jesucristore cariape jãã catũgousaro jūgori caroare

jāā jojūgoyupi Dios. Cajūgoyepua bairo cū cacūgoparārē bairo jāā cūjūgoyupi, cū yeripu cū catūgoñajūgoyetiricarorea bairo. ¹²Bairi Dios puame cūrē jāā cabasapeorore boyupi. Jāā, Jesucristo mena catūgoñatutuajūgoricarārē nocārō caroaro majū jāārē cū caátie jūgori cūrē jāā cabasapeorore boyupi Dios. ¹³Jāā bero mujāā cūā mujāā tūgowu roro mujāā cabairijere cū canetōōrīqūē quetire. Bairo tiere tūgori yua, Jesucristo mena mujāā tūgoña tutuajūgowu mujāā cūā. Bairo mujāā cabairoi, Dios puame cū yarā majū mujāā ānio joroque ásupi. Bairi, Espíritu Santo, cū Yeri majūrē joyupi mujāā yeripure, “iCū yarā marī āniña!” mujāā caīmasīparore bairo ī. Cū cajūgoyeticūrīcārōrēā bairo mujāā cūārē ásupi. ¹⁴Cū Yeri, Espíritu Santore marī yeripu ñajāāō joroque ásupi Dios, atore bairo marī caīmasīparore bairo ī: “Caroaro marī qūēnogumi Dios. Marī, cū yarārē, marī netōōpeyocōāgumi cū caīrīcārōrēā bairo.” Tie nocārō caroaro majū marīrē cū canetōōpeere tūgoñarī yua, cū marī cabasapeoro boya.

**Pablo pide a Dios que dé
sabiduría a los creyentes**

¹⁵⁻¹⁶Bairo mujāā cabairijere yu tūgoya: “Efeso macāāna puame Jesucristo mena tūgoñatutuanemoñama. Tunu bairi, marī yarā nipetirore na juátinemoñama,” irīqūērē yu tūgoya. Bairi Diopure, “Jāā mena mu ñujāñuña,” cū ñinucūña, caroaro mujāā caátianierē tūgori. ¹⁷Ape wāmerā marī Quetiupau Jesucristo Pacu, nocārō carou majūrē atore bairo mujāā ñi jēnibojaya: “Masirīqūē caroa majūrē Efeso macāānarē na jonemoña narē mu camasīōgarijere. Bairi tunu mu caátianierē nemojāñurō

na camasīrō ñuña,” ñi jēnibojaya mujāārē. ¹⁸Tunu bairoa mujāā yeripu tūgoñamasirīqūē Dios cū cajoro bou, mujāārē yu jēnibojanucūña Diopure, “Cū cabesericarā ānirī nocārō majū caroaro ñe ūnie rusaeto Jesucristo cū caānorē bairo marī ānimasīña,” mujāā caītūgoñamasīparore bairo ī. Tunu bairoa nocārō caroa majū to āniñati Dios cū yarārē caroaro cū caátipee cūārē mujāā camasīparore bairo ī, mujāārē yu jēnibojanucūña Diopure. ¹⁹Tunu bairoa nocārō majū paio ñe ūnie rusaeto Dios cū caátimasirījērē mujāā catūgoñamasīparore bairo ī, mujāārē yu jēnibojanucūña Diopure. Marī, Jesucristo yaye quetire catūgousari majā ānirī, catūgoñatutuarā marī āniña tie marīpure cū caátimasīōjorije jūgori. Merē marī iñoñupī Dios nocārō paio cū caátimasirījērē. ²⁰Tie menaina jūgori cū macūrē cū catioyupi. Bairo Jesucristore cū catio yaparori bero, ʘm̄n̄ecóopu cū ruirotiyupi. Cūtu cariape nūgōā carotimasīruiricaropu cū ruirotiyupi Dios nocārō paio cū caátimasirījē jūgori. ²¹Bairi carotimasīmajūrē bairo cū cūñupī Dios cū macū Jesucristore. Ati ʘm̄n̄ecóo quetiuparā tocānacū netōrō carotimasirē bairo cū cūñupī Dios. Ati yutea macāāna, ape yutea macāāna cūārē nipetiro quetiuparā marī cawāmetirā netōrō carotimasirē bairo cū cūñupī Dios cū macūrē. ²²Bairi yua, nipetirije ati ʘm̄n̄ecóo caānie caāno cārō carotimasī quetiupau majūrē bairo cū cūñupī Dios Jesure. Tunu marī, Dios yarā, cū caīroari poa macāānarē cajūgōācūrē bairo cū cūñupī. ²³Marī nipetiro Jesucristore caīroarā, jīcā poa macāāna, jīcā rupure bairo caāna marī āniña. Bairo marī caānoi, Jesucristo puame marī

rupoare bairo caăcū niñami, caroaro cariape tūgoñariqūerē cajou ānirī. Marī mena cū caānie jūgori marī ānimasīcōāña. Tunu bairoa cū puame nipetirijepua nijesapeticoayami.

Salvos por el amor de Dios

2 ¹Mujāā, Efeso macāāna, mujāā canetōparo jūgoye carorije jetore mujāā átianinucūñupā. Bairi rorije mujāā caátaje jūgori yeri capetietiere mujāā cūgoesupa. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo caāna mujāā āñupā mai. ²Aperā ati yepa macāāna Diore catūgousaenarē bairo mujāā átianinucūñupā. Tunu bairoa ati umurecōo macāācū wātī carotimasī cū carotirore bairo jeto mujāā átianinucūñupā. Wātī puame, Dios yaye cū carotirijere catūgogaenarē rorije na cajūgoátirotiācū niñami. ³Tirūmupure mariā nipetiro bairo jeto marī átianinucūwū. Marī caborore bairo jeto marī āpu. Tunu bairoa roro marī rupau nipetiro wāme carorijere caborore bairo jeto marī āpu. Roro marī catūgoñarijē mena bairo marī ātinucūwū. Bairo caātiāna ānirī, aperā roro caānarē Dios cū caátatore bairo marī cūā roro majū marī átiacobujioyupa. ⁴⁻⁵Marī carorije wapa jūgori yeri capetietiere marī cūgoepu. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo marī āmu mai. Bairo marī cabairipau Dios puame, nocārō paio camaimasī ānirī marī iñamaiwī. Bairo iñamairī yua, marī netōōwī. Jesucristo yarā marī caānoi, cawāma yeri pūna capetietie majūrē marī jowī. ⁶Tunu bairoa Dios puame Jesucristo yarā marī caānoi, cū cacatioricarē bairo caāna marī ānio joroque ásupi. Ūmurecōopu Jesús mena caruirārē bairo marī ānio joroque marī ásupi Dios. ⁷Bairi ape tuti macāāna, ape tuti

macāāna nipetiropu, Jesucristo mena marī caānie jūgori butioro marirē cū camairijērē, bairi tunu nocārō caroaro marirē cū caátie cūārē na camasīparore bairo ī, bairo marī ásupi Dios. ⁸⁻⁹Bairo marirē cū camairijē jūgori marī netōōñupī, cū mena catūgoñatutuarā marī caānoi. Marī majūā caroa wāmerē marī caátie jūgori mee, Dios marirē mairī jīcā nugōā cū caátigarije jūgori roque marī netōōñupī. Bairi ni jīcāū ūcū, “Yū majūā caroare átiri yū netōwū,” caīmasī maami. ¹⁰Dios cū caqūēnorīcārā marī āniña. Bairi Jesucristo yarā marī ānio joroque marī ásupi, caroa wāmerē marī caátimasīparore bairo ī. Tirūmupua bairo marī caātiānipeere bojūgoyupi.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹Bairo bairi, Efeso macāāna, mujāā caātiānajērē masiritieticōāña. Judío majā caāmerā mujāā caānoi, judío majā puame mujāārē ĩroaema. Caūmuarē na rupau macāājērē* cayisetarotiricarā puame mujāārē, “Dios yarā mee moena, na rupau macāājērē cayisetarotiena,” mujāārē ĩepewā. ¹²Tiwatoare Jesucristore cū mujāā masīēpū. Israel yepa macāāna, Diore caīroarā jīcāārā ūna mena macāāna mujāā āmewū. Dios yaye quetire mujāā tūgoepu. Tunu bairoa, “Camasārē na yū netōōgu,” cū caiquetibujūjūgoyeticūrīqūē cūārē mujāā masīēpū. Bairo ati yepapu Diore masīēna caāna ānirī, marirē canetōopau cū caetapeere mujāā masīēpū. ¹³Bairo tirūmupure nocārō majū Diore camasiētāna nimirācūā, āmerē yua, Jesucristo yarā ānirī cū mujāā masījāñuña. Jesucristo yucupāīpu cū cariarique jūgori, cūtu caāniparā mujāā ānio joroque ásupi.

¹⁴Apeyera tunu Jesús puame marí caámeoterijere cajánaon niñami. Bairo caácū ānirī, jāā judío majā, mujāā judío majā caāmerā cūā jīcā majārē bairo marí ānio joroque marí ásupi. Marí caámeoterijere marí jānao joroque ásupi. ¹⁵Tunu bairoa yucupāipū cū cariarique jūgori, jāā, judío majā nīcūjāā ānana, jāārē na caroticūrīqūē jāārē dope bairo caátimasīētīērē bairo to ānio joroque ásupi. Bairo áti yaparori bero, judío majā, bairi judío majā caāmerā cūā jīcā majārē bairo marí ānio joroque marí ásupi cawāma poa majū, cū ya poa macāāna yua. Bairo ácu, jīcā yericunarē bairo marí ásupi. ¹⁶Jesús puame yucupāipū cū cariarique jūgori judío majā, judío majā caāmerā cūā, roro marí caámeoterijere marí jānao joroque marí ásupi. Tunu bairoa Dios mena caroaro marí ānio joroque ásupi. Bairo ácu, judío majā, judío majā caāmerā cūā jīcāū pūnaarē bairo caāna, marí ānio joroque ásupi.

¹⁷Jesucristo puame Dios mena jīcā yericunarē bairo marí caānimasīpeere quetibūju acú asúpi ati yeparūge. Mujāā, judío majā caāmerā, nocārō Diore camasīēnarē, bairi jāā, judío majā Diore camasījūgoricarā cūārē Dios mena jīcā yericunarē bairo marí caānimasīpeere quetibūju acú asúpi. ¹⁸Bairi Jesucristo marīrē cū cajuátinemorīqūē jūgori, pūga poarūa marí Pacū Diore jīcārō cū mena marí busumasīña. Espírītu Santore marīrē Jesús cū cajoricū jīcāū jūgori Dios mena marí busumasīña.

¹⁹Bairo bairi yua, mujāā, judío majā caāmerā, ape yepa macāāna nimirācūā, Dios ya yepa macāānarē bairo mujāā tuaya Dios cū caīñajoro. Bairi judío majārē Dios caroaro cū caátorea bairo mujāā cūā caroaro

cū caátiparā majū mujāā āniña. Cū yarā, cū cairoari poa mena macāāna mujāā āniña āme roquere yua. ²⁰Wii qūēnogarā, caānijūgoro yeparū cūnucūñama camasā ūtā rupaa capaca rupaare. Mai, ti wii caānituparūa caroa majūrē cūjūgonucūñama. Tia puame cōñajūgorica niña, ti wii caroaro cariape qūēnogarā. Cabero ape rupaa, ape rupaa peowāmuánucūñama, ti wiire qūēno yaparogarā yua. Jāā, apóstolea* majā, bairi profeta* majā cūā mujāārē caroa quetire caquetibūjūrā ānirī, ti wiipure na cacūjūgoriquere bairo caāna jāā āniña. Jesucristo puame, marīrē caroaro cariape caquetibūju ānirī, ti wiire na cacōñajūgorica majūrē bairo caácū niñami. Mujāā puame, cūrē catūgousarā menarē caāninemonucūrā ānirī yua, ti wii na capeowāmuátajere bairo caāna mujāā āniña. ²¹⁻²²Tunu bairoa wii qūēnorī majōcū puame ti wii ūtā rupaare caroaro mena peowāmuāti, caroa wii templo* wiire bairo qūēnoñami. Tore bairo Jesucristo puame cūā ape poa, ape poa, tocānacā poa macāānarē jīcā poa macāānarē bairo na ānio joroque átiyami, cūrē catūgousari majā, cū ya poa macāānarē. Bairi mujāā cūā Jesucristo yarā mujāā caānie jūgori templo wiire ūtā rupaare jīcārō tūni na capeowāmuátore bairo caāna mujāā āniña. Tunu bairoa Dios, templo wiipū cū caānorēā bairo Espírītu Santo cūā marí watoarū nicōāñami.

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

3 ¹Bairo bairi yu, Pablo, mujāā, judío majā caāmerārē Jesucristo yu cū cajuátinemorotiro jūgori, preso jorica wiipū yu āniña āmerē. ²Tunu bairoa merē atore bairo mujāā

camasirō ñiña: Mujääre camai ãnirí, Dios puame mujääre yu juátinemo roticüwí. ³Cü puame tirümupure camasäre cü caátipee nipetirijere na masiõesupi. Ati rümurí roquere tiere yu masiõ joroque ámi, judío majá caämerä cüäre cü canetõpeere. Tiere merè petoaca mujää yu quetibuju woajowu. ⁴Atiere yu caquetijori pürörè bueri, mujää masigarä atie, Dios yure cü camasiõrîqüerè. ⁵Tirümupure ni jïcäü ücürè atie cü caátipeere na masiõesupi Dios ape tuti caänanarè. Ati rümurí roquere, jãä, cü cabesericarä apõstolea* majäre, bairi profeta* majá cüäre jãä masiõñupí Dios atiere cü Yeri, Espiritu Santo jügori. ⁶Atie ñiña camasä na camasiõtäjè äme roque Dios cü camasiõgarije: Ämerè judío majá jeto mee cügogaräma Dios cü pünaarè caroare cü cajopeere. Judío majá caämerä cüä bairo jicärö tünia cügogaräma, caroa queti Jesucristo na cü canetõbojariquere na catügousaro jügori. Na cüä cü ya poa macäãna niñama. Bairi, “Caroaro na yu átiçu Jesucristore catügousaräre,” Dios cü caijügoyeticüricärörè bairo jicärö tünia na cüäre caroaro na átiçumi.

⁷Yu, carou cañuecü caänacü yu caänimiatacüärè, yure mairí, cü yaye quetire yu masiõwí Dios. Masiõ yua, tie caroa quetire cü caquetibujubojapure bairo yu cüwí. Nocärö majü paio cü caátimasirijè jügori bairo yu ámi. ⁸Yua, nipetiro Dios ya poa macäãna netõjãñurõ cabugoro macäãcü yu ãniña. Bairo yu caänimiatacüärè, caroaro yu ámi Dios. Caroa queti, nocärö cacõñapetimasia manie cü yarärè cü cajuátinemorijèrè mujää ñna judío majá caämerärè yu quetibujurotijowí. ⁹Tunu bairoa tie camasäre cü caátipeere tirümupure na masiõesupi Dios. Äme roquere

cü, nipetirije caqüenorícü ãnirí, cü caátipeere nipetiro camasärè yu quetibujurotijowí. ¹⁰Bairi Dios cü catügoña jügoyetiricarorea bairo baietacoaya yua, nipetiro ati umurecóopure carotimasirä butiuro majü marí ñnarè cü camairijèrè na masiáto í. Bairi ati rümurirè na puame, marí, Jesucristore caïroari poa macäãna jïcä yericünarè bairo marí caänierè ñnarí, “Dise ñnie cü caátimasietè cü rusaetiya,” ñmasicõäräma umurecóo macäãna. ¹¹Caänijügoripaupua capetietipee cü caátipeere cü caátiga jügoricarore bairo átiyaparoypu merè ati rümurirè marí Quetiupau Jesucristo cü caátaje jügori. ¹²Bairo Jesucristo yarä ãnirí, cü mena tügoña tutuari, uwiricaro mano Diore cü marí jënimasña. ¹³Torecä, nucübugorique mena mujääre ñiña: Mujää, judío majá caämerä, caroaro mujää canetõpeere mujää yu caquetibujurije jügori roro popiye yu baiya. Bairo yu cabaimiatacüärè, mujääre yu caquetibujurije jügori caroa macäãjè mujääre to etao roque yu átiya. Bairi tügoña yapapuaeticõãna.

El amor de Cristo

¹⁴Bairo marirè caroaro Dios cü caátajere tügoñarí, rupopatuuri mena etanumurí cü ñiroaya marí Pacu majürè. ¹⁵Dios yarä nipetiro ati yepa macäãna, umurecóo macäãna cüä cü yarä majü marí caãnoi, “yu pünaa” marí í wãmetiyami Dios. ¹⁶Dise ñnie cü caátimasietè cü rusaetiya. Bairo cü cabairoi, atore bairo mujää ñi jënibojanucüña marí Pacupure: “Efeso macäãnarè ñe ñnie rusaeto tügoñatutamasirîqüerè Espiritu Santo jügori na joya. ¹⁷Tunu bairoa Jesucristo mena na catügoñatutuarije jügori na yeripu cü ãnicõã ãninucüãto

Jesús,” mujää ñi jënibojanucũña Diopure. Bairo cü caáto, mujää puame di rûmu ñno ricaati wãmerë mujää tũgoñaetigarã. Bairi camasãrë nocãrõ majü paio na mujää maimasigarã.

¹⁸Tunu bairoa mujää, bairi nipetiro Jesucristore catũgousari majã cãã, mujää masigarã nocãrõ ñe ñnie rusaeto Jesucristo cü camairijërë.

¹⁹Tie camasãrë cü camairijërë nipetiro masipeyoetimirãcãã, tiere mujää camasinemonucürõrë yu boya. Bairo mujää cabaiata, Dios marirë cü carotirore bairo nemojãñurõ ñe ñnie rusaeto mujää átiãninucugarã.

²⁰Dios nocãrõ majü caátimasí puame cürë marí cajëñirí wãme, o marirë cü caátipeere marí catũgoñarõ netõjãñurõ cü puame roque caátimasí niñami. Tie cü caátimasirijë maripure caãno jũgori ãmerë marí tutuao joroque átiyami. Bairi cü marí cabasapeoro ñña. ²¹¡Ati rûmu macããna, bairi ape tuti macããna, bairi tocãnacã tuti bero caãniparã nipetiro Jesure caïroari poa macããna Diore cü na cabasapeoro ñña! Bairoa to baiáto.

Unidos por el Espíritu

4 ¹Bairi, yu, marí Quetiupau yaye quetire yu caquetibujuriye jũgori presopu caãcũ ãñirí nũcũbugorique mena atore bairo mujããrë ñña: Mujãã cãã Dios cü cabesericarã mujãã ãñaña. Bairi nipetiro cü cabesericarãrë na cü caãñirotiricarore bairo mujãã cãã ãñajëcusa. ²“Aperã netõrõ caãnimajürã jãã ãñaña,” í tũgoñaeticõãña. Nũcũbugorique mena ãmeo ññaña. Aperã mujããrë roro na caátimiatacããrë, na ãmeeticõãña. Narë mujãã camairijë jũgori tũgoenarë bairo roro na caãtiere tũgoña netõcõãña. ³Espíritu Santo cü camasirijë jũgori jicãrõrë bairo yericutiri, jicã majãrë bairo átiãña.

⁴Dios cü caãñajorore maríã cü pũnaa jicã majãrë bairo marí ãñaña. Tunu jicããã niñami Espiritu Santo Dios yeri pũna marí mena caãcũ. Tunu bairoa marirë Dios cü caátipee jicã wãmerëã marí coteya. ⁵Tunu marí Quetiupau jicããã niñami. Tunu jicãrõ tũnia Jesús mena marí tũgoñatutuaya. Tunu jicã wãmea marí cabautizarotiri* wãme cãã niña. ⁶Tunu marí nipetiro Pacu jicããã niñami. Cãã, nipetiro netõrõ rotimasíniñami. Marí nipetiro mena caãcũ niñami. Tunu bairoa nipetiropu caãcũ niñami.

⁷Jicã majã marí caãnimiatãcããrë, marí, tocãnacãũpurea ape wãmerë, ape wãmerë marí caátimasípeere marí joyupi Jesucristo cü cajogari wãme ñnierë. ⁸Tore bairo quetibujuya Dios ya tuti cãã:

“Cü wapanarë na netõ yaparori bero, ãmurecõopu wãmuásúpi. Bairo wãmuãetari yua, ati yepa macããna caroa wãme na caátimasípeere na joyupi,” í quetibujuya Dios ya tutipn.

⁹¿Dope bairo ñgato, “Ûmurecõopu wãmuásúpi,” to ññati? “Mai, átí yeparu ruiatijũgoypu, cü cawãmuápáro jũgoye,” ñgato ñña. ¹⁰Bairo ati yepa caruietaricu puame ãmurecõo buijãñurípũ caetaricu majü niñami. Bairo caãcũ ãñirí nipetiropu carotimasí niñami. ¹¹Cãã niñami marí caátimasípeere cajou. Bairo caãcũ ãñirí jicãããrë marí mena macããnarë apóstolea* majã marí ãnio joroque ámi. Aperã marí mena macããna profeta* majã, aperã Jesús jũgori camasãrë Dios cü canetõriqũerë caquetibujuri majã, aperã pastores, aperã bueri majã marí ãnio joroque ámi. ¹²Tore bairo marí ámi, cü yarãrë, marí mena macããnarë marí cajuátinomasíparore bairo í. Bairo marí caáto jũgori, Jesucristore

caïroari poa macãana puame nipetiro nemojãnurõ átítutua ânimasigarãma. ¹³Bairo caátítutuanimasirã yua, marí nipetiro jïcãrõrê bairo Dios mena marí tũgoñatutuagarã. Tunu cũ macũ Jesucristo cũãrê jïcãrõrê bairo cũ marí masigarã. Bairo marí cabaiãno bero, ñe ùnie marirê rusaetigarõ caroaro marí caátianipee. Jesucristo caroaro cũ caátianierê bairo marí cũã caroaro marí átianigarã.

¹⁴Bairi marí puame yua, cawimarã jicoquei jïcã wãmerê na catũgomawijiarõ bairo marí baietigarã. Bairo cabaiena ãnirí, aperã caïtorí majã di wãme ùno cawãma wãme bueriquere caroaro mena na caquetibũjumiatacũãrê, na caïrjêrê cariape marí tũgoetigarã. ¹⁵Bairo puame marí caátianipee boyã: Cariape macããjê quetire caroaro mena marí caãmeo quetibũjuro boyã. Bairo ãmeo quetibũjura, Jesucristo, marí Jũgocu caroú cũ caãnorê bairo marí cũã marí bainutuágarã. ¹⁶Jesucristo marí Jũgocu cũ caãnoi, jïcãũ rupaure bairo caãna marí ãniãna. Cũ, caũmu rupaũ macããjê cũ caapee, cũ ãmoo, cũ wãmoorí, cũ rupaori, cũ cacatiãnie nipetirije jïcãrõ tũni to capaapeticõãta, caũmu puame caroaro átianimasĩñami. Tore bairo maríã Jesucristore caïroari poa macãana cũã tocãnacãũã marí caátimasipeere Jesucristo marirê cũ cajoriquere jïcãrõ tũni marí caápata, marí nipetiro caroaro marí átianimasigarã. Nemojãnurõ marí ãmeo juátinemogarã.

La nueva vida en Cristo

¹⁷Bairi Jesús mujããrê yũ cũ caïrotiro jũgori, atore bairo mujãã caátianipeere mujããrê yũ átirotiya: Ati umurecõ macãana Diore camasiẽna na caátianinucũrõrê bairo

mujãã cũã mujãã caátinucũrjêrê jãnacõãña. Diore camasiẽna puame, na majũã na catũgoñarí wãme mena caátimasĩã manie ùnierê átianinucũñama. ¹⁸Tunu bairoa cayeri mãna, cariape catũgoñamasĩenarê bairo niãna. Bairo caãna ãnirí, cawãma yericutaje Dios cũ cajogamirjêrê boetiyama. ¹⁹Bairo carorije jetore caáticõãninucũã ãnirí, tiere átijeyamajũcõãñama. Bairo caátijeyamajũcõãna ãnirí, tocãnacã wãme carorije átieperique ùnierê, tũgoñamasirí mee tiere átinucũñama. ²⁰Mujãã puame roque narê bairo átianigarã mee, Jesucristo yaye quetire mujãã tũgousajũgoyupa. ²¹⁻²²Caãnorê bairo cũ caátianierê mujãã catũgoata, tunu bairoa cariape quetire mujããrê cũ camasiõata, tirũmũpũ mujãã rupaũ mena roro mujãã caátianinucũrjêrê bairo átianinemoeticõãña. Roro mujãã caátianinucũrjêrê jũgori mujãã majũã mujãã roye tuamiñupã. ²³Bairo roro mujãã caátianinucũrjêrê jãnarí yua, cawãma wãme caroaro átianajê puamerê mujãã yeripũ tũgoñajũgoya. ²⁴Jicãũ cawãmaũ cabucu jutiĩrore cũrí, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cũã roro mujãã caátianigarijere jãnirí, cawãma wãme caroaro átianajê puamerê tũgoñajũgoya. Tiere mujãã tũgoñamasĩõ joroque ásupi Dios. Ni jicãũ ùcũ Dios cũ cayeri wasoaricaro jũgori caroaro átianajê puamerê catũgoñamasĩ caroaro cariape ãnigũmi. Roro átiepeetigũmi.

²⁵Apeyera tunu tocãrõã itojãnacõãña. Marí nipetiro jïcã poa macããnarê bairo marí ãniãna. Bairi caroaro cariape jeto marí caãmeobusuro boyã.

²⁶Tunu bairoa di rũmu ùno caãno jïcã wãme jũgori roro mujãã caasiata, tunu roro buipearo asianemoeticõãña.

Jicoquei tiere tūgoñaqũenoña. Rupa rūmũ asia āmericōaña tie mena.

²⁷ Wātĩ puame cū cabusujārĩjērē mujāā tūgousare.

²⁸ Tunu apeyera ñiña: Cajerutiri majõcũ tocārõā, cū jerutijānacõāto. Cū ũna tiere jānarĩ, caroa wāme paariquere na paáto, aperā cabopacarārē jicā wāme ũno na cajuátinemosasĩparore bairo ĩrā.

²⁹ Tunu bairoa carorijere busueticõaña. Caroa jetore busunucũña. Mujāā caĩrĩjērē catũgorā puame na catũgoñatutuanemopee ũnie jetore busũya. Na cayeri jāñanemopee ũnie jetore busũya. ³⁰ Dios Yeri Espĩritu Santore cū yapapua joroque ápericõaña. Marĩ yeripũ cū cañie jũgori “Dios yarā marĩ āniña,” marĩ ĩmasiña. Tunu bairoa marĩ yeripũ cū cañie jũgori, “Dios yarārē cū canetõpeyori rūmũ caetaro, marĩ cūā marĩ netõgarā,” marĩ ĩmasiña.

³¹ Tunu tocānacā wāme carorijere mujāā catũgoñarĩjērē jānacõaña: Roro asiarique, asianetõcoátaje, pesucõtaje, awaja tutirique, roro ĩbusupairique, tie ũnie nipetirije carorije mujāā catũgoñarĩjērē jānacõaña. ³² Caroaro āñajēcusa. Tunu bairoa āmeo ĩñamaiña. Jesucristo yarā mujāā caño jũgori, Dios puame roro mujāā caátajere masiriyobojayupi. Bairi tore bairo mujāā cūā āmeo masiriyobojaya roro mujāā caāmeoátiere.

Cómo deben vivir los hijos de Dios

5 ¹ Mujāā, Dios pũnaa, cū camairā ānirĩ caroaro cū caátianierē ĩñacõĩ caroaro āñajēcusa. ² Jesucristo marĩrē cū camairõrē bairo āmeo mairĩ caroaro átianajēcusa. Cū puame marĩrē mairĩ, pajĩāecoyupi. Bairo pajĩāecori yua, Dios cū caĩñajoro camasā altar* buipũ werea cajutiñurijē mena Diore

na cajoemũgõjutiñuojorijere bairo baiyupa marĩrē netõõgũ cū caátaje puame.

³ Mujāā, Dios cū caĩroari poa macāña majũ ānirĩ camasā roro na rupa mena na caāmeoátieperije ũnierē jicā wāmeacā ũno ápericõaña. Tunu apeye carorije ĩñaugaripearique ũnie cūārē mujāā caápata, ñuētĩña.

⁴ Tunu roro marĩ cabusuata, ñuētĩña. Bairi dise ũnie roro ati rupau caborore bairo átaje ũnierē busupēni epeeticõaña. Catũgoñarĩqũē mánarē bairo carorije cabũgoro macāājē cūārē busupēni epeeticõaña. Diore basapeorique ũnie puame roquere átianinucũña. ⁵ Merē mujāā masĩrā roro caátipairā na cabaipeere: Noa ũna roro caāmeo átieperiquepairā, o caáperipee ũnierē caátipairā, o apeye ũnierē caĩñaugaripeapairā, Jesucristo, Dios mena cū carotimasĩrĩpaure etamasĩētĩgarāma. Apeye ũnierē ĩñaugaripearique puame camasā na caweericarārē ĩroarique mena macāājē jicā wāme niña. ⁶ Aperā na majũ na catũgoñamasĩrĩjē mena carori wāmerē na caquetibũjuata, tiere tũgopeoeticõaña. Na itoecoeticõaña. Tie ũnie carorijere na caáto jũgori, nocārõ paio popiye netõrõ na bairo joroque Dios cū caátipee atĩya. Diore cabaibotiorā nipetiro na ũna popiye netõrõ baigarāma. ⁷ Tunu tore bairo caátianarē na bapacupericõaña.

⁸ Mujāārē Dios cū canetõõparo jũgoye, caroaro mujāā átianimasĩēsupa. Canaitĩārõpũ cañnarē bairo mujāā añupā. Bairo cañnana mujāā cañniamiatacūārē, āmerē yua marĩ Quetiupau yaye caroa quetire catũgousarā ānirĩ caroaro cabusuropũ cañnarē bairo caña mujāā āniña. Bairo caña ānirĩ, cū yaye caroa queti puamerē mujāā

catūgousacōāninucūrō boya. ⁹Cū yaye caroa quetire catūgousarā p̄ame tocānacā wāme caroare átiyama. Aperārē caroaro n̄cūb̄ugomasīñama. Cariape átajere átiyama. Di rūm̄ ūno ítoetiyama. ¹⁰Torec̄, marī Quetiupau cū caññajesorije ūnierē marī caátīānimasīrō ñuña. ¹¹Tunu aperā canaitīārōp̄u caānarē bairo caāna dope bairo caátimasīā manierē na caátie ūnie macāājērē marī caápero boya. Ricaati catūgoñarārē na marī cabeyoro boya, caroa quetire na tūgoñamasījūgoáto írā. ¹²Canaitīārōp̄u caānarē bairo caāna cayasiorop̄u roro na caátiere marī caquetib̄ujucōñata, caboborije majūrē marī íbujiorā. ¹³Bairāp̄ua, bairo na caátiere íñabeseri yua, “Dios cū carotirije mee niña bairo na caátie,” marī ímasīña, Dios yaye caroa quetire marī cabuerije jūgori. ¹⁴Cabusurije p̄ame nipetirije marī íñamasīō joroque átiya. Torea bairo Dios yaye caroa quetire marī cabuerije jūgori nipetiro camasā na caátīānierē marī íñabesemasīña. Bairi atore bairo íña Dios ya tutip̄u cūārē:

“Mujāā, cacānirārē bairo caāna, wācāña.
Mujāā, cariacoatanarē bairo caāna nimirācūā, tunu cacatirārē bairo tūgoya.
Bairo mujāā catūgoro, Cristo*
p̄ame cū yaye caroa quetire mujāā masīō joroque átigumi,”
í quetib̄ujya Dios ya tutip̄u.

¹⁵Bairi caroaro tūgoñaña mujāā caátīānipeere. Catūgomasīēnarē bairo āmerīcōāña. Catūgomasīrā na caānorē bairo p̄ame roque átiña. ¹⁶Ati rūm̄rūrē camasā roro átinucūñama. Bairi mujāā p̄ame tocānacānia caroare áticōā ninucūña. Caroare átiñanaeticōāña. ¹⁷Catūgomasīēnarē bairo āmerīcōāña. Marī Quetiupau,

marī caátipee cū caborijere masīña. Tiera masīrā yua, bairo jeto ása. ¹⁸Tunu bairoa eticūmueticōāña. Caeticūmupai p̄ame cū majūā royetuanemou baiyami. Mujāārē ñe ūnie r̄saeto Esp̄ritu Santo cū camasīōrījē p̄ame roquere boya. ¹⁹Tunu bairoa Dios caroaro cū caátiere mujāā majū āmeo quetib̄ujya. Salmos, himnos cawāmec̄uti tuti macāājē, bairi tunu Esp̄ritu Santo jūgori basarique cūārē useanirīqūē mena basapeoya. Mujāā camasīō cārō marī Quetiup̄aure cū basapeoya. ²⁰Tocānacānia marī Pac̄u Diore, “íM̄ űujāñuña jāā mena!” qūíña, nipetiri wāme mujāārē cū caátiere tūgoñarī. Marī Quetiupau Jesucristo wāme mena, cū camasīrījē mena bairo qūícōā ninucūña.

La vida familiar del cristiano

²¹Mujāā nipetiro Jesucristore caīroarā mujāā āniña. Bairi n̄cūb̄ugorique mena āmeo íñaña mujāā majū. Āmeo baibotioeticōāña. ²²Mujāā, carōmia, camanap̄ūac̄una cūā, marī Quetiupau yaye quetire marī catūgousare bairo mujāā manap̄ūā na caírījē cūārē tūgousaya. ²³Jesucristo p̄ame cūrē caīroari poa macāāna Jūgoc̄u majū niñami. Torea bairo mujāā tocānacāñā can̄moac̄una, mujāā n̄moarē cajūgoc̄uare bairo cajūgoāna mujāā āniña. Apeyera tunu Jesucristo p̄ame marī, cūrē caīroari poa macāāna, cū rupaure bairo caānarē Canetōōpau niñami. ²⁴Marī, Jesucristore caīroari poa macāāna ānirī cū yaye quetire marī cabaibotioata, ñuētīña. Torea bairo marī mena macāāna rōmirī na manap̄ūrē jicā wāmeacā ūno na cabaibotioata, ñuētīña. ²⁵Jesucristo p̄ame marī, cūrē caīroari poa macāānarē marī mairī,

marī netōōgu riayupi. Torea bairo mujāā cūā canmoacuna butiuro na maiña mujāā nūmoarē. ²⁶Dios cū caññajoro carorije cacūgoenarē bairo marī caññiparore bairo ī, riayupi Jesús. Oco mena ũgueri cosererocarore bairo roro marī caátiere marī coserebojayupi, cū yaye quetire marī catūgousaro jūgori. ²⁷Bairī caroaro jutiro caūgueri manorē bairo marī yeri cūārē carorije manorē bairo cosecōāñupī. Marī, cūrē cañroari poa macāāna tunu cū caetanemopa rūmū caetaro ñe ũnie caroa macāājē rusaeto marī caññiparore bairo ī, bairo marī ásupi. ²⁸Bairī mujāā canmoacuna mujāā nūmoarē na maiña. Mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo mujāā nūmoa cūārē na maiña. Caroaro na juátinemoña. Ni jīcāū ũcū cū nūmorē cajuátinemoñ puame, cū rupaure caroaro camaijūgoure bairo niñami. ²⁹⁻³⁰Noa ũna na rupaure cateerā maniñama. Na rupaure camaijūgorā jeto niñama. Jesucristo cūā marīrē, cū rupaure bairo cañnarē marī maiñami, cū yarā marī caāno jūgori. ³¹Atore bairo marī ī cūñupī Dios: “Jīcāū caūmū carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua ture witigumi. Ape wiipu ānigumi cū nūmo mena. Bairo na caāno, jīcāūrē bairo na niñagu. Jīcā rupaure bairo nigarāma,” marī ī cūñupī Dios. ³²Atie queti caññimajūrījē, tirūmupure na camasīētājē āme rūmurī roquere marī camasīrījē niña. Jesucristo, bairī marī, cūrē cañroari poa macāāna jīcā rupaure bairo marī caññierē īgu niña, bairo yu cañata. ³³Torecū, atore bairo mujāā caátipeere yu boya: Mujāā, canmoacuna tocānacāūā, mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo mujāā nūmoa cūārē na maiña. Tunu bairoa mujāā, carōmia, camanapūācuna cūā tocānacāōā mujāā manapūārē na nūcūbugoya.

6 ¹Mujāā, na pūnaa cūā, marī Quetiupau yaye quetire catūgousarā ānirī, mujāā pacua na caññijērē tūgousaya. Bairo átaje caroa cariape macāājē niña. ²⁻³Dios, “Caroa wāme mū yu átigu,” cū caññijūgoyeticūrīqūē mena macāājē Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jīcā wāme atore bairo iña: “Mujāā pacuare na nūcūbugoya. Bairo mujāā caápara, mujāā useanigarā. Bairo caāna ānirī, ati yepapure yoaro mujāā ānigarā,” iña.

⁴Tunu mujāā, capacua, mujāā pūnaarē caasiapairā na ānio joroque na āpericōāña. Caroaro mena roque na beyoya. Marī Quetiupaure īroarique cūārē na quetibujuya caroaro mena.

⁵Mujāā, paabojari majā cūā, mujāā quetiuparā ati yepa macāāna na caññijērē tūgousaya. Nūcūbugorique mena na carotirijere ása. Jesucristo yaye quetire mujāā catūgousarore bairo na cūārē jīcārō tūnia, ape wāme tūgoñarīcārō mano na tūgousaya. ⁶Paabojari majā jīcāārā caroaro paayama, na quetiuparā na caññajoro, jāā mena na useaniáto, irā. Bairo caroaro paamirācūā, cabero na caññeto puamerē paaetiayama. Na ũnarē bairo baieticōāña. Mujāā puame roque Jesucristore capaabojari majā ānirī, Dios mujāā caátipeere cū caborore bairo itorique mano ása. ⁷“Camasā ũmua marī caāno jūgori mee, Jesucristo ũmua marī caāno jūgori puame roque, caroaro marī paagarā,” ī tūgoñarī, paaya caroa paarique ũnierē. ⁸Merē mujāā masīña atiere: Marī tocānacāūpua paabojari majā, o paabojari majā caāmerā cūā caroaro marī caátaje cārō jūgori caroare marī jogumi marī Quetiupau puame.

⁹Mujāā, paabojari majā quetiuparā cūā, mujāā ũmuarē caroaro na nūcūbugoya. Narē roro na tuti

epeeticōāna mujāā ūmuarē. Mujāā caānierē mujāā masiritiepa. Mujāā cūā narē bairo umurecōopu mujāā Quetiupau cūgoya. Cū roque nipetiro camasārē jīcārō tūnia marī īnapeoyami.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰Bairi yu yarā, yu bairārē bairo caāna, caānitusari wāme atiere mujāārē yu quetibuju woajoya: Marī Quetiupau cū camasīōrijē mena yeri pūna tutuarā āna. ¹¹Dios cū camasīōrijē nipetirije mujāārē cū cajorije mena wātī mujāārē cū caītorijere ēñotaya. Jīcāū soldau* pajīrīcārōpu ácú, cū rupaure majjūgou, rupo peorica coro, bairo āpōā jutiro cūārē jānañami. Torea bairo Dios cū camasīōrijē jūgori wātī roro cū caīrijē, roro cū caátigarije cūārē mujāā ēñotamasigarā.

¹²Marīā, caroaro ānigarā, āmeo qūērārē bairo marī átiya. Bairāpua, camasā mena mee āmeo qūērā marī baiya. Wātī yeri pūna quetiuparā mena āmeo qūērārē bairo āna marī baiya. Wātī yeri pūna puame cabuena nimirācūā, ati umurecōopu nicōāñama, catutuarā. Na camasīrijē mena camasā carorārē roro majū na caátipeere rotinucūñama. ¹³Bairi mujāā puame Dios cū camasīōrijē nipetirije mujāārē cū cajorije mena tūgoñatutuaya. Bairo tūgoñatutuari, wātī mujāārē cū caibusujārī rūmu ūnorē cū caīrijērē tūgoenarē bairo mujāā tūgoñanetōcōāgarā. Bairo tūgoñanetōcōārī yua, Jesucristo yaye quetire cajānaenarē bairo mujāā ānicōā nigarā.

¹⁴Jīcāū soldau* cū wapana mena cū caāmeoqūēparo jūgoye āpōā asero mena jānañami. Caānijūgoro ti asero mena carupawērē jiyayami.

Bairo jiya yaparori bero, cū yerire ēñotagu, ape jutiro āpōā jutirore cū cotiapu jānaēñotayami. Mujāā, cūrē bairo caroaro netōgarā, Dios yaye caroa quetire mujāā yeripu mujāā catūgoñacōāno boya. Tunu bairoa caroaro netōgarā, carorije cawapamoenarē bairo mujāā ānicōā ninucūgarā Dios cū caīñajoro. ¹⁵Tunu soldau cū caāmeoqūēīpáro jūgoye rupo juti peayami. Torea bairo mujāā cūā Dios yaye quetire mujāā caquetibujuñesēāparo jūgoye tiere caroaro masijūgoyecusa, caroa yericutajecūna na ānio joroque na mujāā caátiparore bairo īrā. ¹⁶Tunu soldau cū wāmoa tiire cūgoyami. Cū wapana, “Yeruū mena na cawērījē caūrījē yūpūre caetaro yu ūrē,” ī, bairo átiyami. Torea bairo mujāā cūā Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuaro boya, wātī mujāārē roro cū caátigamirijērē mujāā caēñotamasīparore bairo īrā. Atie caānimajūrījē niña. ¹⁷Tunu soldau cū rupo buire pesayami āpōā coro. Tunu bairoa űosēricāpāirē cūgoyami, cū wapanarē na netōnucācōāgu. Torea bairo mujāā cūā Dios mujāārē cū canetōōrijērē tūgoñacōā ninucūña, wātī marī wapacu roro cū caátitrotigamirijērē netōnucācōāgarā. Tunu bairoa Dios yaye quetire Espiritu Santo cū camasīōrijē mena uwiricarō mano camasārē na quetibujuya, wātī roro cū caátigarijere netōnucācōāgarā. ¹⁸Apeyera tunu Diore cū jēnijānaeticōāna. Espiritu Santo cū camasīōrijē jūgori Diore cū jēnicōā ninucūña tocānacā rūmua. Cawūgoapairārē bairo baeticōāna. Espiritu Santo marī yeripu cū caīrijērē caroaro tūgoya. Tunu bairoa, “Marīrē yūcesumi,” iēna, Dios yarā nipetirore na jēnibojaya Diopure.

¹⁹Tunu yu cūārē Diopure yu mujāā jēnibojawa camasārē yu caquetibuju masīpeere. Tunu uwiricarō mano Dios yaye queti tirūmupure na camasīpeyoetaje nipetiro camasārē cū canetōōgarijere caroaro yu caquetibujuparore bairo irā, yu mujāā jēnibojawa. ²⁰Atie quetire yu quetibuju rotijowī Dios. Bairo Dios yu cū caquetibujurotijomiatacūārē, tie queti wapa ato preso jorica wiipu yu cūrocacōāwā. Bairo atopu nimicūā, uwiricarō mano ato macāānarē Dios yaye quetire na yu caquetibujuparore bairo irā, yu mujāā jēnibojawa.

Saludos finales

²¹Apeyera, marī yaṁ, Tíquico, marī camairē mujāā tṁpu cū yu joya. Cū puame marī Quetiupau cū

caroticūrīqūērē yure cajupaāninucūñ niñami. Mujāā tṁpu etaṁ, mujāārē quetibujugumi yu cabairije nipetirijere. Āme ati rūmūrī yu caátie cūārē quetibujugumi. ²²Torecu, mujāā tṁpu cū yu joya, jāā cabairijere mujāārē cū caquetibujuparore bairo ī. Bairo cū caquetibujuro, mujāā puame mujāā tūgoña yerijāñagarā tunu.

²³Yu yarā, marī pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroa yeri pūnacutajere cū jonemoáto mujāārē. Āmeo mairīqūērē, bairi tūgoñatutuarique cūārē cū jonemoáto. ²⁴Noa ūna marī Quetiupau Jesucristore cū na camaijūgoricarore bairo camaitūgoñacōāninucūrārē caroare na cū jonemoáto.

Tocārōā niña atie queti yu cawoaturije.